

• ELŐSZÓ •

Egy várost, egy régiót, a szülő- vagy lakhelyet, de akár a nosztalgia teremtette vidéket annyira lehet szeretni, amennyire ismerjük. Ahhoz, hogy megismerjük, a pillanatnyi benyomások elégtelenek. Tudnunk kell múltjáról, azokról az emberekről, akiknek nyomai beleépültek a hely történetébe, sorsokról, amelyek egymásba fonódása révén színesedett az idő szövete. A múlt ugyanis nem azonos a történelemmel. A történelem ugyan az emberrel szorosan összefüggő fogalom, lévén, hogy jelenlegi ismereteink szerint kizárólag az ember rendelkezik kiérlelt időfelfogással, ami nyomán rendszerbe képes állítani a múlt, a jelen és a jövő vonzatait. Mai történelemfogalmunk elnevezése a görög *isztoreo* szóból ered, ami egyaránt jelentette a múlt eseményeire vonatkozó *kérdezősködést, kutatást* és az így megismert események *elbeszélését*. Kissé sarkítva állítható, hogy a múlt nem egyéb, mint *történet*, a történelem pedig ennek a történetnek az *elbeszélése*. A múlt a részletgazdag realitás, a história ennek a leegyszerűsített, lecsupaszított, majdhogynem vázlatos és számos külső tényező által befolyásolt, ennél fogva a realitástól akár eltávolodó elbeszélése. A honismeret nagyobb igényű a történelmi kíváncsiságnál, részletekre, madártávlatból láthatatlan összefüggésekre kíváncsi, mert alapfeltételezése, hogy a múlt nem egy sivár időselet, hanem élő emberek sorsának, saját belső idejük történésének viszonyrendszere, amelynek feltárására nem a globális történelemszemlélet hivatott, hanem az a helytörténet feladata.

Zombor és Nyugat-Bácska helytörténeti feldolgozása szerencsére nem jár gyerekcipőben. Ennek érdekében sokat tett a Bács-Bodrog Vármegyei Történelmi Társulat, a régió monográfusai, mindenekelőtt Jurg János és Muhi János, a későbbi kori kutatók közül pedig F. Cirkl Zsuzsa, Káich Katalin, Silling István, Kalapis Zoltán. Az ő munkáik ismeretében írta meg Pogány Margit *Ami az életrajzokból kimaradt* című cikksorozatát, amely íme, végre könyv formát ölthet. A szerző szerteágazó ismeretei, a felkutatott adatok gazdagsága és nem egy helyen a személyes érintettsége révén éppen azt a színezetet és hangulatot teljesíti ki a régió múltjának elbeszélésében, ami a történelemből hiányzik. Helytörténeti munkája során eleven képet fest a régió jeles figuráiról, köztük például Csihás Benőről, a Donoszlovitsokról, a Falcione családról, Ábrahám Pálról, Sinkó Ervinről, Rónay Istvánról, a Spitzerekről, a Fratricsevics famíliáról, a Fernbachokról, Herceg Jánosról, Csávosi Sándorról, Kiss

Józsefről... De érdeklődése nem csupán a kor meghatározó személyeire, családjaira korlátozódik, hanem mozaikkockákként árnyalja a múlt emberképét korabeli újságcikkek felkutatásával, hozományleltár közlésével, vándorkönyvek bemutatásával, céhbizonyítványokkal, de helyet kapnak a gyűjteményben a hajdani intézmények, létesítmények, objektumok, malmosok, hangszerépítők, tanítók, olyan emberek, akik apró fogaskerékként segítették az élet szerveződését, az idő harmonikus folyását, jelenünk megképződését és nem utolsósorban a szerző egyfajta saját családi múltrekonstrukcióját.

Pogány Margit nem a rendelkezésére álló helytörténeti munkákból kompilált könyvének megírása során, ellenkezőleg: saját kutatásai ellenőrzése végett, kontrollanyagként használta a már megjelent helytörténeti munkákat, és ennek során értékes észrevételekkel egészítette ki azokat, ahol pedig tévedésre bukkant, kiigazította a szerzőt, ami – hagyjuk meg, helytörténeti, honismereti dolgozatokról lévén szó – rendkívül fontos. A kötet rendkívül értékes dokumentációs anyaggal kerül az olvasó elé.

Fekete J. József

•

•

•